

کتابشناسی سیر مطالعاتی
عقاید و کلام اسلامی
دوره پیشرفته

عنوان کتاب: الهیات در نهج البلاغه

پدیدآورنده: لطف الله صافی گلپایگانی

مشخصات نشر: دفتر انتشارات اسلامی، سال ۱۳۹۱، قم

نویسنده در این کتاب کوشیده است تصویری دقیق و گویا از نظرگاه امام علی علیه السلام درباره جهان بینی اسلامی ترسیم نماید. وی نخست، طی مقدماتی به معرفی فصول و مباحث الهیات در نهج البلاغه پرداخته و به تشریح براهین و ادله اثبات وجود خدا می پردازد و برای نکته تاکید می ورزد که انسان فطرتاً خداشناس است و خداشناسی و خداجویی ریشه در فطرت او دارد. مؤلف سپس قواعد و ضوابط فلسفه الهی را بر محور توحید با استناد به فرازهای متنوعی از خطبه های مختلف نهج البلاغه تبیین نموده و مبحث توحید را از دو بعد توحید ذاتی، توحید صفاتی و افعالی مورد کندوکاو قرار داده و در مباحث پایانی درباره صفات ثبوتیه، علم و قدرت خداوند، صفات سلبيه، صفات و اسماء خداوند، عدل الهی و نیز سنن تکوینی و تشریحی با استشهاد به سخنان امام علی علیه السلام سخن می گوید.

دفتر انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم) این کتاب را در سال ۱۳۹۱ منتشر کرده است.

 عنوان کتاب: توحید در نگاه عقل و دین

 پدیدآورنده: محمد باقر شریعتی سبزواری

 مشخصات نشر: مؤسسه بوستان کتاب، سال ۱۳۹۰، قم

در این کتاب راه‌های خداشناسی، چگونگی شناخت خدا، مرزهای توحید و شرک، توحید در عبادت، توحید و توسل، توحید افعالی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. روش بیان مطالب در این کتاب برون دینی است و تنها به دلایل عقلانی، وجدانی، فطری و روانی تکیه شده و از مسائل تعبیدی، کاملاً پیراسته است و اگر آیه و حدیثی هم آورده شده، بیشتر جنبه راهنمایی دارد و عقل و فطرت را شکوفای می‌سازد.

این کتاب، در سیزده عنوان، مطالب مفیدی درباره «توحید» ارائه می‌دهد. ضرورت بحث درباره خداشناسی، راه‌های خداشناسی، قرآن و راه‌های خداشناسی، راه‌های خداشناسی از نگاه امام علی (ع)، علل گرایش به مادیگری، چگونه درباره خدا بیندیشیم؟ شناخت خدا به صفات و اسماء، توحید و شرک ذاتی، توحید در عبادت، توحید و شرک و ریا، توحید در عبادت و توسل، توحید افعالی و مساله قضا و قدر، عناوین کتاب حاضر را تشکیل می‌دهند.

این کتاب در ۴۰۰ صفحه در سال ۱۳۹۰ از سوی مؤسسه بوستان کتاب راهی بازار نشر شد.

عنوان کتاب: خدا در حکمت و شریعت *

پدیدآورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال

۱۳۹۴، قم

کتاب خدا در حکمت و شریعت با رویکرد جامع‌نگرانه به تبیین خداشناسی می‌پردازد. نویسنده با استقرای مباحث عقلی و فلسفی خداشناسی و تطبیق آنها بر نصوص دینی به این ره‌آورد رسیده که اکثریت مباحث عقلی‌ای که فلاسفه در قرون متمادی به تبیین آن پرداخته‌اند، در نصوص دینی اسلام (قرآن و روایات نبوی و علوی) مورد اهتمام قرار گرفته است. روش این تحقیق کتابخانه‌ای از نوع توصیفی و تحلیلی است، به این صورت که نویسنده نخست اصل نظریه را با رویکرد عقلی و فلسفی تقریر نموده، سپس با گزارش آیات و روایات مربوطه و تبیین آنها با اشاره به تفاسیر فلاسفه اسلامی به مقایسه و تطبیق آن دو می‌پردازد. این کتاب در چهار فصل سامان یافته است: فصل اول، کلیات، فصل دوم، اصطیاد براهین عقلی اثبات خدا از نصوص دینی، فصل سوم، اصطیاد براهین عقلی توحید از نصوص دینی، فصل چهارم، تلخیص و نتیجه‌گیری.

کتاب خدا در حکمت و شریعت به کوشش پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در سال ۱۳۹۴ در ۴۹۹ صفحه منتشر شده است.

 عنوان کتاب: جهان شناسی (مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن جلد ۲)

 پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

 مشخصات نشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی، سال ۱۳۹۱، قم

معارف قرآن مجموعه کتاب‌هایی است که در آن، علامه مصباح یزدی به دسته‌بندی موضوعی آیات قرآن کریم پرداخته‌اند و از جمله آثار ابتکاری و بدیع ایشان محسوب می‌شود. این کتاب بخش دوم از مجموعه مباحث معارف قرآن است که پس از بازنگری و تحقیق مجدد به صورت متن درسی برای ۲ واحد تدوین شده است. این کتاب پژوهشی در قلمرو مباحث جهان شناسی در قرآن است که در پنج فصل و شانزده درس تنظیم شده و به ارائه دیدگاه قرآن در باب مسائل مربوط به کیهان، پدیده‌های جوی، زمینی، موجودات عالم از قبیل فرشتگان، جن و مسائل مربوط به عرش و کرسی می‌پردازد. «قرآن و مسائل جهان شناختی» عنوان فصل نخست این کتاب است که در آن به تبیین اهداف و نگرش‌ها درباره آیات جهان شناسی و شیوه صحیح مواجهه با آنها پرداخته شده است. فصل دوم به بحث «آفرینش جهان» اشاره دارد. پدیده‌های کیهانی و پدیده‌های جوی و نیز پدیده‌های زمینی و رابطه پدیده‌های زمینی با جوی از جمله موضوعاتی است که در فصل سوم این کتاب با عنوان «پدیده‌های جهان و حکمت آفرینش آنها» آمده است. «فرشتگان» عنوان فصل

چهارم این کتاب است که در آن به بیان اوصاف فرشتگان، اختلاف رتبه آنها و نوع و ماده خلقت ایشان و نیز وظایف و افعال آنها پرداخته شده است. «جن و شیطان» پنجمین فصل کتاب است که به توضیح و تشریح اوصاف و افعال فرشتگان، ماده آفرینش جن و مفهوم شیطان و کارهای ابلیس و... می‌پردازد.

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) این کتاب را در سال ۱۳۹۱ منتشر کرده است.

 عنوان کتاب: جهان شناسی در قرآن*

 پدیدآورنده: حسن رضارضایی

 مشخصات نشر: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، سال ۱۳۸۹، قم

کتاب جهان شناسی در قرآن از مجموعه کتاب‌های پرسمان دینی است که به پاسخ‌گویی سؤالات مطرح شده درباره جهان‌شناسی و موجودات جهان از منظر قرآن اختصاص یافته و با استفاده از نظریات دانشمندان و مفسران معاصر، به تحلیل آیات پرداخته است. فصل اول کتاب، به بیان کلیاتی درباره هدف از خلقت جهان، موجودات و انسان اختصاص یافته است. فصل دوم به بررسی اجزای آسمان و زمین و برخی پدیده‌های موجود در آن؛ نظیر باد و طوفان و قدرت جاذبه زمین پرداخته و در فصل سوم، موجودات زنده در قرآن مورد بررسی قرار گرفته‌اند. فصل آخر به هدف از خلقت موجودات نامرئی اشاره دارد و تمثل آنها به شکل بشر، امکان تاثیرگذاری آنها در روح و جسم، امکان تسخیر آنها توسط انسان و نحوه پایان زندگی‌شان مورد کندوکاو قرار گرفته است.

این کتاب در ۱۶۸ صفحه از سوی مرکز مدیریت حوزه علمیه قم و با همکاری مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه قم در سال ۱۳۸۹ روانه بازار نشر شده است.

عنوان کتاب: انسان شناسی اسلامی

پدیدآورندگان: رضا برنجکار - علی نقی خدایاری

مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۹۰، قم

انسان شناسی اسلامی درصدد بیان مهم ترین معارف اعتقادی اسلام درباره انسان است. در این اثر کوشش به عمل آمده تا مطالب مطرح شده مستند به منابع اصیل دینی یعنی آیات قرآن کریم و احادیث معصومان علیهم السلام باشد و در این مسیر از آرا و سخنان مفسران قرآن و شارحان احادیث بهره می گیرد. از آنجا که آموزه های وحیانی در موضوعات معرفتی و اعتقادی اغلب تبعدی نبوده و ارشاد به حکم عقل یا تذکر به امور وجدانی اند، محتوای این کتاب نیز از این لحاظ متنوع است. در حقیقت، یکی از ویژگی های انسان شناسی دینی در مباحث مهمی، مانند رابطه انسان با خدا و جبر و اختیار، تذکری و وجدانی بودن آموزه های آن است؛ به این معنا که انسان پس از مواجهه با داده های وحی درباره خود، حقیقت آن را با عقل یا فطرت خود عمیقاً درمی یابد و درستی آن را وجدان می کند.

این کتاب در نُه فصل تنظیم و نگاشته شده است. فصل نخست به کلیاتی درباره مفهوم و ضرورت انسان شناسی اختصاص دارد و در فصل دوم، آفرینش انسان و عوالم وجودی او جای گرفته اند.

فصل های سوم و چهارم به ساحت های وجودی انسان می پردازند و مسائلی نظیر جسم و روح، فطرت، عقل، شهوت و آزادی، علم و دانش،

امیال، جبر و اختیار، سرنوشت و قضا و قدر و طبیعت انسان و خیر و شر بودن آن را عنوان می کنند.

بررسی فلسفه حیات انسان در فصل پنجم این کتاب جای دارد و فصل بعدی به کرامت و منزلت انسان و فصل هفتم به مباحث سعادت و کمال انسان می پردازد. رابطه انسان با خدای در فصل هشتم و رابطه انسان با جامعه و جهان هستی در فصل نهم عنوان شده اند.

دفتر نشر معارف وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، چاپ نخست کتاب انسان شناسی اسلامی را در ۲۳۲ صفحه وزیری در سال ۱۳۹۰ منتشر کرده است.

عنوان کتاب: انسان شناسی

پدیدآورنده: محمود رجبی

مشخصات نشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)،

سال ۱۳۹۰، قم

بحث «انسان شناسی» محور تمام مطالعاتی است که در علوم انسانی انجام می‌گیرد. به عبارت دیگر، «انسان شناسی» به مثابه محور مشترک و حلقه اتصال میان همه رشته‌های علوم انسانی عمل می‌کند. از سویی دیگر، انسان به واسطه وجود چند بعدی و ذومراتب خویش، می‌تواند با روش‌های مختلف شناختی، مورد بررسی قرار گیرد. انسان شناسی دینی و انسان شناسی غیردینی دو گونه از این روش‌ها است. در این کتاب به انسان شناسی با استفاده از آموزه‌های دینی پرداخته شده و اهتمام نویسنده بر بررسی محورهای اساسی انسان شناسی و تبیین دیدگاه‌های انسان شناختی برگرفته از قرآن و آموزه‌های اسلامی است. وی، به روش کلاسیک و با استناد به آیات و احادیث، استدلال‌های عقلی و منابع جدید غربی و اسلامی این سرفصل‌ها را بررسی کرده است. مفهوم انسان شناسی، اومانیزم یا انسان‌مداری، از خود بیگانگی آفرینش انسان، سرشت انسانی، جایگاه انسان در نظام آفرینش، آزادی و اختیار، مبادی اختیار، کمال نهایی و رابطه دنیا و آخرت. او نتیجه گرفته است که شناخت هویت واقعی انسان، هدف از آفرینش اوست، و چگونگی دستیابی به آن، در گرو بهره‌گیری از رهاوردهای وحیانی، در کنار دستاوردهای قطعی عقلی و تجربی است. این کتاب توسط مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

 عنوان کتاب: مبانی انسان شناسی در قرآن*

 پدیدآورنده: عبدالله نصری

 مشخصات نشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه

اسلامی، سال ۱۳۹۴، تهران

در این کتاب، ابعاد گوناگون انسان شناسی، اعم از مقوله شناخت انسان و جایگاه و نقش وی در عالم هستی مورد بررسی قرار گرفته است. نویسندگان دیدگاه عمیق و روشن قرآن را درباره انسان به شیوه های گویا تبیین کرده است. کتاب در پانزده بخش و با این عناوین تنظیم گردیده است: انسان معمای قرون و اعصار، انسان و مسئله شناخت، آفرینش انسان؛ معماهای وجود انسان، ابعاد وجودی انسان و نیازهای او، طبیعت و فطرت انسان، ارزش ها و مقام انسان؛ عوامل و موانع رشد انسان و انسان و آزادی.

مؤلف در بخش آفرینش انسان، دو نظریه ثبوت انواع و تحول انواع را مورد بررسی قرار داده است. براساس نظریه ثبوت انواع همه موجودات از آغاز مستقل بوده اند و نظریه تحول انواع بیان می کند که هر گیاه یا جانوری از گیاه یا جانوران دیگر به دست آمده است.

نگارنده در قسمت دیگری از کتاب به بررسی ارزش و مقام انسان پرداخته، به مقام خلیفه الهی انسان و کرامت ذاتی او اشاره می کند. در بخشی از این اثر عوامل رشد انسان از نگاه قرآن علم و تفکر، ایمان و عمل صالح دانسته شده است. مؤلف در این کتاب به بیماری های

انسان از دیدگاه قرآن نیز پرداخته و سه نظریه معتزله، اشاعره و امریین
الامرین درباره آزادی انسان را مورد بررسی قرار داده است.
این کتاب به کوشش سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه
اسلامی در ۴۸۱ صفحه در سال ۱۳۹۴ روانه بازار کتاب شد.

 عنوان کتاب: انسان شناسی اسلامی *

 پدیدآورنده: عبدالحسین خسروپناه با همکاری جمعی از پژوهشگران

 مشخصات نشر: دفتر نشر معارف، سال ۱۳۹۵، قم

انسان شناسی اسلامی از دریچه تطبیقی، رویکرد اسلامی به مبانی انسان شناسی را واکاوی می‌کند. این کتاب در دوازده فصل سامان یافته است که فصل اول آن به بیان کلیات انسان شناسی و ضرورت طرح مسائل انسان شناختی پرداخته است.

ساحت‌های وجودی انسان، انسان و نیازهای او، فطرت انسان، عقل و آگاهی انسان، آزادی و مسئولیت انسان، معنویت، کمال انسان، عوامل و موانع کمال انسان، از خودبیگانگی، مقایسه انسان شناسی اسلامی با دو مکتب فکری فلسفی اومانیسم و آگزیستانسیالیسم، انسان در اندیشه برخی متفکران بزرگ اسلامی عناوین ده فصل دیگر کتاب است. در پایان هر فصل پرسش‌هایی طرح گردیده و برای بحث و بررسی بیشتر و ایجاد انگیزه تحقیق در بین دانشجویان و خوانندگان علاقه‌مند سؤالاتی مفهومی و استنباطی هم طرح شده است و منابع و کتاب‌هایی جهت مطالعه بیشتر و حتی پژوهش در پایان هر فصل ارائه شده است.

انسان شناسی اسلامی در ۳۸۴ صفحه وزیری، در سال ۱۳۹۵ از سوی دفتر نشر معارف منتشر شده است.

عنوان کتاب: وحی و نبوت در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم جلد ۳)

پدیدآورنده: عبدالله جوادی آملی

مشخصات نشر: مرکز نشر اسرا، سال ۱۳۹۳، قم

سومین جلد از مجموعه هیجده جلدی تفسیر موضوعی قرآن کریم به مبحث وحی و نبوت اختصاص دارد. آیت الله جوادی آملی در این تفسیر با استناد به منابع و تفاسیر مختلف از جمله: تفسیر برهان، المیزان، مجمع البیان، ملل و نحل، میزان الحکمه، شرح فصوص الحکم، آیات مربوط به نبوت و وحی را تفسیر کرده است. مجلد حاضر، با مقدمه‌ای درباره ضرورت نبوت از منظر عقلی و نقلی و راه‌های شناخت نبوت آغاز می‌شود. مباحث کتاب ذیل سه بخش با این عناوین تدوین می‌گردد: وحی (تعریف وحی، اثر روحی، اثر وحی، ریشه‌های انکار وحی، نتایج و آثار انکار وحی)، نبوت عام (اهداف و فواید نبوت، عصمت پیامبر، حکمت بعثت پیامبر در روایات، ویژگی‌های عصمت) و نبوت خاص (دلایل نبوت پیامبر، معجزات پیامبر، نوید پیامبران پیشین، قراین و ویژگی‌های حضرت محمد، خاتمیت). در انتهای کتاب فهرست‌های تفصیلی، آیات، روایات، موضوع، اعلام کتب و مراجع به چاپ رسیده است. چاپ ششم کتاب در سال ۱۳۹۳ از سوی مرکز نشر اسرا در ۴۹۶ صفحه وزیری عرضه شده است.

 عنوان کتاب: وحی شناسی

 پدیدآورنده: مصطفی کریمی

 مشخصات نشر: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)،

سال ۱۳۸۷، قم

این کتاب، با هدف پاسخگویی به مسائل وحی، به ویژه تحلیل آن و نقش فرشته و پیامبر در این زمینه، با نگاهی نو، جامع و دقیق تدوین یافته است. متن حاضر، در شانزده درس فراهم آمده است. در هر درس اهداف، پیش سازمان دهنده، فعالیت ضمن درس، چکیده، پرسش، منابع برای مطالعه بیشتر و موضوع تحقیق طراحی و ارائه شده است. مفهوم و کاربردهای لغوی و قرآنی وحی و مفهوم اصطلاحی آن، نقد دلایل منکران، پاسخ به دلایل عدم ضرورت وحی و بررسی دلایل حکما و متکلمان در اثبات ضرورت آن، دیدگاه‌های مادی‌گرایان و منکران وحی، بررسی عوامل و آثار تحلیل وحی به تجربه پیامبران، بیان تحلیل عقلی حکما از وحی، حضوری بودن وحی، اقسام وحی، وحی الهی به پیامبران، دلایل عقلی و نقلی سلامت وحی، اصناف فرشتگان وحی، آغاز نزول وحی، فرق وحی با مفاهیمی همچون حدیث قدسی، تجربه نبوی، تحدیث، الهام، حدیث نبوی، عرفان و القائنات شیطانی و وحی در دین یهود و مسیحیت، از موضوعات مورد بحث در این کتاب است.

دومین چاپ وحی شناسی در سال ۱۳۸۷ توسط موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۴۲۴ صفحه وزیری منتشر شده است.

عنوان کتاب: پژوهشی در عصمت معصومان علیهم السلام

پدیدآورندگان: حسن یوسفیان - احمد حسین شریفی

مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سال

۱۳۸۸، تهران

این کتاب با بیانی تحلیلی به بررسی دلایل عقلی و نقلی عصمت انبیاء علیهم السلام پرداخته است. مهمترین مباحث مطرح شده در این کتاب عبارت اند از: معنا و حقیقت عصمت، امکان عصمت، عصمت و اختیار، عصمت و موهبت، عصمت در دوران طفولیت، تاریخچه عصمت در ادیان مختلف و در میان مسلمانان، بررسی شبهاتی درباره مبدأ اندیشه عصمت، عصمت انبیا علیهم السلام در مقام تلقی و ابلاغ وحی، دلایل عقلی و نقلی عصمت در مقام تلقی و ابلاغ وحی، عصمت در اعتقادات و دلایل این نوع از عصمت، بررسی شبهات ناظر به عصمت عملی پیامبران، عصمت در خطا و نسیان، عصمت در مذاهب و مکاتب دیگر، عصمت اهل بیت علیهم السلام و دلایل عقلی و نقلی آن، بررسی آیات اولی الامر و تطهیر در این زمینه، عصمت فرشتگان و ادله عقلی و نقلی آن.

این کتاب در سال ۱۳۸۸ به همت انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در ۳۹۲ صفحه منتشر و روانه بازار نشر شده است.

 عنوان کتاب: معجزه در قلمرو عقل و دین

 پدیدآورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

 مشخصات نشر: مؤسسه بوستان کتاب، سال ۱۳۸۷، قم

کتاب معجزه در قلمرو عقل و دین تحلیلی درباره حقیقت معجزه و ارزش معرفتی آن است. نویسنده با بهره‌گیری از منابع کلامی قدیم و جدید و با اشاره به نقش معجزه در شناخت پیامبران و صدق ادعاهای آنان، به بررسی واژه معجزه و واژه‌های مترادف با آن، چون آیه، بینه و برهان پرداخته و دیدگاه‌های متکلمان اسلامی را درباره آن توضیح داده است. سرفصل‌های کتاب عبارت است از: اقسام معجزه، تفاوت معجزه با سحر و کرامت، فاعل معجزه، نقش پیامبران در معجزه، و رابطه معجزه با اصل علیت و بررسی شبهات منکران اعجاز و پاسخ آن.

این کتاب در سال ۱۳۸۷ از سوی مؤسسه بوستان کتاب برای بار دوم در ۲۷۲ صفحه وزیری منتشر شده است.

عنوان کتاب: خاتمیت از نظر قرآن و حدیث و عقل

پدیدآورنده: جعفر سبحانی تبریزی، مترجم: رضا استادی

مشخصات نشر: انتشارات مؤسسه امام صادق علیه السلام، سال ۱۳۸۷، قم

موضوع این کتاب درباره خاتمیت است و مؤلف محترم تلاش داشته علاوه بر این که خاتمیت را از منظر قرآن و حدیث و عقل بررسی کند، به شبهاتی که در این موضوع مطرح شده پاسخ بگوید. ایده آلیست های قرن بیستم، گواه گفتار ما از قرآن، دلایل شیعه برای لزوم تعیین امام معصوم علیه السلام، مقررات غیرثابت، تشریح غنی و وسیع، و... از مباحث این کتاب است. کتاب یاد شده رأیه الله رضا استادی به فارسی برگردانده است.

این کتاب در سال ۱۳۸۷ از سوی مؤسسه امام صادق علیه السلام در ۲۵۶ صفحه چاپ و منتشر گردیده است.

 عنوان کتاب: آئین خاتم*

 پدیدآورنده: محمد حسن قدردان قراملکی

 مشخصات نشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی،

سال ۱۳۸۷، تهران

هدف اصلی این پژوهش، تبیین روشن و صحیحی از نبوت، خاتمیت و فلسفه آن، همراه با نقد دیدگاه‌ها و رهیافت‌های متعدد و گاه متفاوتی است که امروزه در جامعه علمی نیز مطرح هستند.

آیین خاتم، جاودانگی اسلام و ملاک‌های آن را مطرح کرده و به بحث از جامعیت و کمال دین پرداخته است. مؤلف ضمن نقد دو دیدگاه حداقلی و حداکثری، دیدگاه اعتدالی را تبیین و اثبات کرده است و در همین راستا در پایان به مواردی از اصول نظام سیاسی و اقتصادی اسلام اشاراتی داشته است.

این کتاب در سه بخش: نبوت، خاتمیت، جاودانگی و جامعیت اسلام، تدوین شده است. بخش اول با عنوان «ماهیت، فلسفه و اهداف نبوت» شامل هفت فصل با عناوین: ماهیت نبوت، وحی شناسی، فلسفه نیاز به نبوت و ضرورت آن، فلسفه تجدد نبوت، اهداف نبوت و پیامبران، کارنامه و کامیابی پیامبران، کارکرد نبوت و پیامبران است. در بخش دوم با عنوان تحلیل خاتمیت، مطالب در چهار فصل: رهیافت‌های مختلف به خاتمیت، فلسفه خاتمیت، اثبات خاتمیت پیامبر اسلام ﷺ، نسبت خاتمیت با مسائل و تئوری‌های مختلف ارائه شده

است. عنوان بخش سوم این اثر پژوهشی با جاودانگی و جامعیت اسلام و شامل دو فصل است. پلورالیزم دینی مبحث پایانی این کتاب است. این کتاب در ۷۱۲ صفحه در سال ۱۳۸۷ از سوی سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی منتشر شده و در اختیار علاقه مندان قرار گرفته است.

 عنوان کتاب : اعجاز قرآن در نظر اهل بیت عصمت علیهم السلام و

بیست نفر از علمای بزرگ اسلام

 پدیدآورنده: سیدرضا مؤدب

 مشخصات نشر: نشر احسن الحدیث، سال ۱۳۷۹، قم

در این کتاب ابعاد مختلف اعجاز قرآن در نگاه امامان شیعه و علمای بزرگ اسلام و مستشرقین بررسی شده است. مطالب کتاب در پنج قسمت تنظیم شده است: ضرورت اعجاز قرآن، اعجاز قرآن از نظر معصومین علیهم السلام و علمای شیعه، علمای اهل سنت و اعجاز قرآن، بررسی وجوه اعجاز، مستشرقین و اعجاز قرآن. نویسنده در ابتدا، مساله ضرورت اعجاز از طرف پیامبران را مطرح، و رابطه آن با قانون علیّت را توضیح داده، آنگاه اعجاز قرآن را با توجه به آیات تحدّی تشریح می نماید. در ادامه با توجه به فرمایشات ائمه معصومین علیهم السلام درباره قرآن اعجاز آن را از دیدگاه آن بزرگواران بررسی کرده است. از طرف دیگر با توجه به تالیفات متعددی که از طرف علمای شیعه و اهل سنت در این باره نوشته شده، دیدگاه‌های بیست نفر از آنها را متذکر شده، وجوه اعجاز را مورد بررسی قرار داده و مساله قول به صرفه را مورد نقد و تجزیه و تحلیل قرار داده است. نشر احسن الحدیث در سال ۱۳۷۹ این کتاب را در ۲۲۴ صفحه منتشر کرده است.

 عنوان کتاب: تحریف ناپذیری قرآن

 پدیدآورنده: فتح الله نجارزادگان

 مشخصات نشر: نشر مشعر، سال ۱۳۸۴، تهران

در این کتاب دلایل سلامت و مصونیت قرآن از هرگونه تحریف بیان شده و روایات تحریف نما در منابع فریقین مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. کتاب دارای یک مقدمه و یک پیشگفتار است و در دو بخش اصلی تنظیم شده است: بخش اول، «سلامت قرآن از تحریف» دارای یک مقدمه و مشتمل بر سه گفتار ذیل است: گفتار اول، درآمد (ادله سلامت قرآن از تحریف) به بیان شش پرسش و پاسخ بدانها در این زمینه می پردازد؛ گفتار دوم، «بررسی مبانی نقد روایات تحریف قرآن»، مشتمل بر هیجده پرسش و پاسخ در این زمینه است؛ گفتار سوم، «بررسی و نقد احادیث تحریف قرآن در منابع فریقین»، به ۴۷ سؤال و پاسخ در این مورد می پردازد. بخش دوم، «بررسی و نقد تردیدها و افتراها» مشتمل بر دو گفتار ذیل است: گفتار اول، «بررسی و نقد تردیدها و افتراها» که ده پرسش و پاسخ در این موضوع را در بردارد؛ گفتار دوم، «بررسی و نقد افتراها» به بررسی و نقد افترااتی که علیه شیعه در موضوع تحریف قرآن وارد شده طی سی سؤال و پاسخ بدانها پرداخته است.

این کتاب در ۲۵۶ صفحه وزیری برای اولین بار در سال ۱۳۸۴ از سوی نشر مشعر منتشر شده است.

 عنوان کتاب: پژوهشی در اعجاز علمی قرآن*

 پدیدآورنده: محمد علی رضایی اصفهانی

 مشخصات نشر: انتشارات کتاب مبین، سال ۱۳۸۸، رشت

نویسنده، با بهره‌گیری از آیات، کتب روایی، تفسیری، لغوی و علوم طبیعی، موضوع اعجاز علمی قرآن را در پنج بخش بررسی کرده است. وی در بخش اول کتاب کلیاتی درباره مسائل علمی و تفسیر آن مطرح و ملاک‌ها و معیارهای معتبر و صحیح برای تفسیر علمی قرآن را بیان نموده و در ادامه، موضوع اعجاز قرآن و ابعاد آن را بررسی می‌کند. در بخش دوم، قرآن و علوم کیهان شناسی و مسائل آن از جمله، آغاز جهان، مراحل خلقت جهان، خلقت هفت آسمان و زمین و جاذبه عمومی را تشریح نموده است. بخش سوم به قرآن و علوم ریاضی اختصاص دارد که مساله اعجاز عددی را مورد بررسی قرار داده است. بخش چهارم به قرآن و علوم زیست شناسی مربوط است که بحث پیدایش حیات در روی زمین و خلقت انسان اولیه و نظریه تکامل داروین از مهمترین مسائل بحث شده در آن است. در بخش پایانی موضوع قرآن و علوم پزشکی از جمله: قرآن و بهداشت، قرآن و درمان بیماری‌ها، قرآن و اسرار خلقت انسان را تشریح نموده است.

نکته قابل ذکر، این است که مؤلف در این کتاب آیاتی که می‌توان از آنها موضوعات علمی را استفاده نمود (و بیانگر اعجاز علمی قرآن است) مطرح و پس از ذکر آرای مفسرین درباره آنها، اعجاز علمی آیاتی

رامی پذیرد که با مسائل علمی مخالف نبود و از حالت فرضیه علمی بودن خارج شده و به صورت یک قانون و قاعده کلی درآمده باشد. عنوان حکمت‌ها و اسرار علمی، یکی از عناوین عمومی کتاب است که پس از طرح موضوع و آیات درباره آن، حکمت‌ها و اسراری را که آیه در بردارد بیان می‌نماید.

انتشارات کتاب مبین این کتاب ۲ جلدی را در سال ۱۳۸۸ منتشر ساخته است.

 عنوان کتاب: تحریف قرآن؛ بررسی و نقد*

 پدیدآورنده: سید علی حسینی میلانی

 مشخصات نشر: انتشارات حقایق اسلامی، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب به نقد و بررسی شبهه تحریف قرآن کریم در منابع روایی و علمی اهل سنت و شیعه پرداخته و تحریف ناپذیری قرآن را براساس آیات قرآنی و روایات وارده از معصومین علیهم السلام اثبات می‌کند. کتاب مشتمل بر مقدمه‌ای از مؤلف و دو باب است که هریک در برگیرنده فصولی چند است. در بخش اول این کتاب ابتدا گفتار بزرگان شیعه را در نفی تحریف یادآوری شده و سپس ادله شیعه درباره عدم وقوع تحریف در قرآن کریم را که عبارت‌اند از آیاتی از قرآن کریم، احادیث وارده از معصومین علیهم السلام، گفته خلیفه دوم که «حسبنا کتاب الله»، اجماع، تواتر قرآن، اعجاز قرآن و غیره، یادآور می‌شود. در فصلی دیگر از کتاب، احادیث شیعی دال بر وقوع تحریف مورد نقد قرار می‌گیرد. در ادامه به نقد و پاسخ دهی شبهاتی که در پرتو برخی احادیث شیعی در مورد تحریف قرآن ایراد شده پرداخته می‌شود. سپس روایان احادیث تحریف در منابع شیعی معرفی و جایگاه ایشان از نظر علم رجال و حدیث مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در بخش دوم کتاب به بررسی دیدگاه اهل سنت در مورد شبهه تحریف پرداخته شده و احادیث تحریف در منابع سنی و روایان این احادیث مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است.

همچنین شبهاتی که از طریق این گونه احادیث ایراد شده مطرح و بدان‌ها پاسخ داده شده است. سپس به بیان نظرات و دیدگاه‌های اهل سنت در مورد موضوع تحریف و احادیث وارد شده در این باب پرداخته شده است. نویسنده فصلی دیگر از کتاب را به نقد و بررسی روایات وارده درباره وقوع خطا در قرآن، احادیث وارده در باب جمع و تدوین قرآن و احادیث نقصان قرآن اختصاص داده است. در آخرین فصل از کتاب هم به نقد و بررسی صحیح البخاری و صحیح مسلم پرداخته شده است. در این فصل دیدگاه عالمان سنی درباره دو شخصیت بخاری و مسلم و نیز صحیح مسلم و صحیح البخاری بیان شده و در نهایت، درباره عدالت و دانش صحابه مطالبی مطرح شده است.

چاپ اول این کتاب در ۶۴۰ صفحه از سال ۱۳۹۴ از سوی انتشارات حقایق اسلامی منتشر شده است.

 عنوان کتاب: امامت در بینش اسلامی

 پدیدآورنده: علی ربانی گلپایگانی

 مشخصات نشر: بوستان کتاب، سال ۱۳۹۳، قم

کتاب امامت در بینش اسلامی به تبیین جایگاه امامت در تفکر اسلامی و طرح مسئله وجوب امامت در فرقه‌های مختلف کلامی اسلامی پرداخته است. کتاب در شانزده فصل نگاشته شده و نویسنده با تکیه بر منابع اسلامی و به خصوص شیعی کوشیده است تا اصل جایگاه امامت، وظایف، مسئولیت‌ها، شبهات مربوط به آن و هرآنچه را به نوعی به این مسئله مربوط می‌شود، با بیانی جامع، تبیین کند. واژه‌شناسی و تعریف امامت، جایگاه امامت در تفکر اسلامی، مسئله وجوب امامت در فرقه‌های مختلف کلامی اسلامی، فلسفه امامت از نگاه روایات، بایستگی‌های امامت، امامت و افضلیت، عصمت امام از دیدگاه خرد، قرآن و عصمت امام، مذاهب اسلامی و راه تعیین امام، شیعه امامیه و لزوم نص در تعیین امام از جمله مباحث طرح شده در این کتاب هستند.

بوستان کتاب چاپ پنجم این اثر ۴۴۴ صفحه‌ای را در سال ۱۳۹۳ منتشر ساخته است.

عنوان کتاب: امامت در عقاید شیعه

پدیدآورنده: سید علی حسینی میلانی

مشخصات نشر: انتشارات حقایق اسلامی، سال ۱۳۹۶، قم

کتاب «امامت در عقاید شیعه» مجموعه مباحث امامت در دیدگاه شیعه می باشد که سرفصل های آن عبارت است از:

۱- جانشین پیامبر ﷺ

عنوان توضیحی این فصل، پژوهشی درباره جانشینی پیامبر خدا ﷺ از دیدگاه اسلام است. در این فصل، ابتدا در لزوم وجود جانشین برای رسول خدا بحث می شود؛ که آیا لازم است جانشینی برای رسول خدا ﷺ انتخاب شود یا نه؟ آنگاه به مباحثی درباره شرایط جانشین پرداخته می شود.

این فصل از کتاب در سه بخش تنظیم شده است: بخش اول با عنوان امامت و خلافت چیست؟ ابتدا به بررسی لزوم وجود خلیفه و جانشین برای پیامبر خدا ﷺ پرداخته و با شواهدی از متون اسلامی نشان داده است که همه فرق اسلامی به لزوم جانشین برای رسول خدا معتقدند و در ادامه به بیان تعریف امامت از دیدگاه شیعه و سنی می پردازد.

در بخش دوم با عنوان جانشین پیامبر خدا ﷺ کیست؟ جانشینی ابوبکر را به چالش میکشد. نویسنده ابتدا ادعای اهل تسنن را در رضایت امیرالمؤمنین ﷺ از خلافت ابوبکر و بیعت با وی مطرح کرده

و دلایل آنان را برشمرده است. سپس ادعای آنها پاسخ گفته است. در بخش سوم، ویژگی های امام و خلیفه از دیدگاه اهل سنت را نقل و خلفای سه گانه را با این ویژگی ها محک زده است تا اثبات کند که هیچ یک از این سه خلیفه حتی واجد این شرایط هم نبودند که علمای اهل سنت برای امام لازم می دانند.

۲- نگاهی به آیه ولایت

نویسنده در این بخش به اثبات امامت امیرالمؤمنین علیه السلام از آیات، روایات و عقل (دلیل افضلیت) پرداخته است. وی از ادله قرآن و سنت به عنوان نمونه، آیه ولایت و حدیث غدیر را مطرح می نماید. یکی از آیاتی که برای اثبات امامت و ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام بدان استدلال میشود، آیه ولایت است. نویسنده در این فصل درباره چگونگی استدلال به این آیه سخن گفته است. این فصل از کتاب در سه بخش تنظیم شده است: در بخش اول، به شأن نزول آیه ولایت اشاره شده و اتفاق نظر مفسران اهل سنت را در شأن نزول آیه ولایت درباره امیرالمؤمنین علیه السلام از سوی چهارتن از علمای اهل سنت نقل گردیده است.

بخش دوم کتاب به امامت علی علیه السلام در آیه ولایت پرداخته و ضمن بیان معنای «ولایت»، به تطابق معنای ولایت (اولویّت، برتری و سزاوارتر بودن برای به عهده گرفتن امور مسلمانان) در آیه و امامت و خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام اشاره شده است.

در بخش سوم شبهه‌های وارد شده درباره آیه ولایت نقل گردیده و به هریک پاسخی درخور داده شده است.

۳- نگاهی به حدیث غدیر

این فصل از کتاب به واقعه غدیر می‌پردازد و حدیث غدیر را از دو جهت مورد توجه قرار می‌دهد: یکی آیاتی که در این واقعه نازل شده‌اند و دیگری ماجرای نصب امیرالمؤمنین علیه السلام به امامت در این روز. نویسنده با توجه به آیات قرآن معتقد است که گرچه آیه غدیر در سیاق آیه‌هایی است که خداوند اهل کتاب را مورد خطاب قرار داده، ولی قابل تطبیق بر امت رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز هست.

وی در ادامه به بیان مطالبی درباره حدیث غدیر می‌پردازد. غدیر از دیدگاه قرآن، شمار راویان حدیث غدیر از صحابه، راویان حدیث غدیر از تابعین و اسناد حدیث غدیر از مطالبی است که نویسنده بدان‌ها پرداخته و در ادامه به چرایی عدم نقل کامل حدیث در متون اهل سنت اشاره کرده است. سپس به تلاش‌هایی ناکارآمد برای بی‌اعتبار کردن حدیث غدیر پرداخته شده و برخی از شبهات معاندین مطرح و پاسخ گفته شده است.

۴- امامت امیرالمؤمنین علیه السلام در سنجش خرد

شیعه معتقد است که امامت همچون نبوت، منصبی الهی است و باید نصب امام نیز از سوی خداوند متعال باشد و سندی محکم از سیره و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله برای نصب گواهی دهد. نویسنده در این فصل تلاش کرده افزون بر دلایل روایی، با دلایل عقلی هم، امامت امیرالمؤمنین علیه السلام را اثبات کند. این فصل در دو بخش تنظیم شده است: بخش اول، ویژگی‌های پذیرفته شده برای امام چون: علم و دانش، شجاعت و دلیری و عدالت و دادگری را برمی شمارد و به نقد دیدگاه کتاب شرح المواقف می پردازد. بخش دوم، ویژگی‌های امیرمؤمنان علی علیه السلام را برمی شمارد و برای هر یک از ویژگی‌های حضرت، دلایل و اسنادی نقل می کند. نقد دیدگاه ابن تیمیّه و سخن پراکنی وی از دیگر مطالب بخش دوم است.

۵- نقش شورا در امامت

نویسنده در این فصل به بیان خاستگاه نظریه شورا پرداخته و نارسایی آن را برای تعیین امامت جامعه نشان داده است. ایشان که این فصل از کتاب را در سه بخش تنظیم کرده است: در بخش اول به اثبات الهی بودن انتصاب و تعیین امام پرداخته و با استناد به حدیث نور، امامت امیرالمؤمنین علیه السلام را از زمان آفرینش دانسته است. شایان ذکر است که حدیث نور را بسیاری از بزرگان اهل سنت روایت کرده اند. نویسنده نام نه تن از آنان را برشمرده است. در ادامه، طرح امامت در آغاز بعثت و

چگونگی نصب امیرالمؤمنین علیه السلام از سوی پیامبر آمده شده است. در بخش دوم به بررسی چگونگی انتخاب ابوبکر و عمر برای خلافت دست یازیده و عدم تطبیق نظریه شورا را بر خلافت این دو گزارش کرده است. بخش سوم، زمان مطرح شدن نظریه شورا بررسی شده است. نویسنده با استناد به روایتی در صحیح البخاری بیان میکند که نظریه شورا را عمر در سالهای آخر عمرش مطرح کرد. نویسنده از خلال صحبت های عمر زوایای دیگری از تاریخ صدر اسلام و چگونگی انتخاب ابوبکر را تحلیل کرده است. وی در بخش چهارم کوشیده ابعاد جزئی و مسائل پوشیده جریان شورا را آشکار سازد.

 عنوان کتاب : در مسیر رستگاری (ترجمه منهاج الکرامه)*

 پدیدآورنده: جمال الدین حسن بن یوسف حلی (علامه حلی)،

مترجم: محمد حسین رحیمیان

 مشخصات نشر: روضه العباس، سال ۱۳۹۲، قم

منهاج الکرامه پژوهشی در مورد مسأله امامت و اثبات آن با استناد به آیات، روایات و ادله عقلی است. در ابتدای کتاب حاضر به بیان دیدگاه‌های شیعه و اهل سنت در مورد اصل امامت و اختلاف نظر آنان در این زمینه پرداخته شده و پس از آن ادله پیروان مذهب شیعه امامیه در ضرورت وجود امام معصوم علیه السلام پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و نقش امامان در تبیین مسائل مختلف دینی و احکام شرعی بیان شده و از این دیدگاه دفاع شده است. آنگاه نویسنده به بیان اعتقادات پیروان خلفا در زمینه خداشناسی و نسبت دادن امور و صفات ناروا به خداوند توسط اشاعره، حشویه، مشبهه، کرامیه و برخی دیگر از مذاهب اهل سنت پرداخته و به نقد دیدگاه‌های آنان در مورد خلافت و امامت بعد از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله پرداخته است. در بخش بعدی کتاب نویسنده به دیدگاه‌های شیعه در مورد امامت امامان دوازده‌گانه و ادله مربوط به آن اشاره نموده نمونه‌هایی از بدعت‌های به وجود آمده توسط خلفا در دین اسلام و پیامدهای آن را بررسی نموده و دلایل متعددی مبنی بر عدم شایستگی آنان برای احراز مسند خلافت ارائه نموده است. آنگاه دلایل قرآنی، روایی و تاریخی متعددی مبنی بر شایستگی امام علی علیه السلام در زمینه امامت و

خلافت مطرح نموده و جایگاه ویژه آن امام را نزد خداوند متعال و رسول خدا تصویر نموده است.

در مسیر رستگاری، برگردانی از اثر گرانسنگ منهاج الكرامه است که نشر روضة العباس آن را در سال ۱۳۹۲ در ۴۲۴ صفحه به بازار کتاب عرضه کرده است.

عنوان کتاب: در انتظار ققنوس

پدیدآورنده: سید هاشم ثامر العمیدی، ترجمه و تعلیق: مهدی علیزاده

مشخصات نشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)،

سال ۱۳۸۹، قم

این کتاب پاسخی علمی به تشکیک‌های احمد الکاتب نسبت به نظریه مهدویت است. در سال ۱۹۹۷ میلادی نویسنده‌ای به نام احمد الکاتب کتابی را با عنوان تطور الفكر السياسي الشيعي من الشورى الى ولاية الفقيه، در لندن منتشر ساخت و در این کتاب به منظور رد نظریه ولایت فقیه کوشیده تا مبانی اعتقادی شیعه را با چالش مواجه کند. سید ثامر هاشم العمیدی، دو کتاب در نقد اثر احمد الکاتب تألیف کرده که کتاب المهدی المنتظر فی الفكر الاسلامی یکی از آنها بوده و برگردان فارسی آن «در انتظار ققنوس» نام گرفته است.

این کتاب بیشتر با رویکردی روایی به موضوعاتی حول محور مهدویت پرداخته و در چهار فصل و یک خاتمه تنظیم شده است: حضرت مهدی علیه السلام در کتاب و سنت، امام مهدی علیه السلام کیست؟ پاسخ به چند پرسش درباره حضرت مهدی علیه السلام و چند پرسش و پاسخ دیگر درباره حضرت مهدی علیه السلام عناوین این فصول چهارگانه است.

کتاب المهدی المنتظر فی الفكر الاسلامی توسط آقای مهدی علیزاده ترجمه شده و پنج فصل جدید در قالب بخش دوم بدان افزودن شده است.

بخش‌های افزوده شده توسط مترجم، علاوه بر مقدمه که به معرفی کتاب و ترجمه آن پرداخته، از این قرار است: مهدی باوری و ضرورت تعمیق پیوندهای عاطفی با امام زمان علیه السلام، مهدی باوری و امنیت روانی، کالبد شکافی انتظار، بعثت انبیاء و انقلاب مهدی علیه السلام، شیعه قافله سالار کاروان انتظار، توطئه استکبار جهانی علیه مهدی باوری و سرنهان در سپهر ادب.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) این کتاب را در سال ۱۳۸۹، در ۳۶۰ صفحه منتشر کرده است.

 عنوان کتاب: بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت

 پدیدآورنده: مهدی اکبرنژاد

 مشخصات نشر: انتشارات بوستان کتاب، سال ۱۳۸۸، قم

در این کتاب روایات مربوط به بحث مهدویت را از دیدگاه شیعیان و اهل سنت بررسی گردیده و به ذکر اشتراکات و نقاط اختلافی آنان در این زمینه پرداخته شده، مؤلف در این کتاب ابتدا به بیان مسئله، پرسش‌ها، فرضیه‌ها، هدف‌های تحقیق و روش تحقیق پرداخته است.

فصل نخست نگاهی کلی به احادیث مهدویت دارد و دانشمندان شیعه و سنی صاحب نظر در بحث مهدویت، و نیز کتاب‌های مربوط به این موضوع معرفی شده‌اند.

فصل دوم درباره مشترکات شیعه و سنی در مهدویت است و در آن از نسب و شمایل حضرت مهدی علیه السلام و ویژگی‌ها و شرایط ظهور سخن به میان آمده است. همچنین به بررسی نشانه‌های ظهور، زمینه‌های اجتماعی ظهور، ویژگی‌های حکومت امام مهدی علیه السلام و ظهور حضرت عیسی علیه السلام با امام زماناً نیز پرداخته شده است.

مؤلف در فصل سوم به موارد اختلافی مهدویت میان شیعه و سنی پرداخته که مهم‌ترین آنها در چهار مورد خلاصه شده است.

فصل چهارم کتاب نیز به بیان نقدهای منتقدان حدیث‌های مهدویت و بررسی میزان اعتبار و ارزش مندی این نقدها اختصاص پیدا کرده و دیدگاه‌های معروفترین ناقدان این حدیث‌ها مورد تحلیل قرار گرفته است. این کتاب در ۳۶۰ صفحه، در سال ۱۳۸۸ به همت انتشارات بوستان کتاب به چاپ رسیده است.

عنوان کتاب: بازگشت به دنیا در پایان تاریخ (تحلیل و بررسی مسئله رجعت)

پدیدآورنده: خدامراد سلیمیان

مشخصات نشر: انتشارات بوستان کتاب، سال ۱۳۹۲، قم

رجعت از شمار موضوعاتی است که پیامبر اسلام ﷺ و روایات شیعی از آن به تفصیل سخن گفته و نوشته‌های فراوانی نیز به این مهم پرداخته‌اند. ولی این موضوع نیز همانند برخی موضوعات دیگر، همواره با ابهامات و تشکیک‌هایی رو به رو بوده است. این کتاب با هدف پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهه‌های مطرح شده در موضوع رجعت نگارش یافته و پس از مقدمه مؤلف، در ده فصل سامان یافته است. بررسی واژگانی، رجعت از دیدگاه مذاهب اسلامی، زمان رجعت، امکان وقوع رجعت، دیدگاه مفسران شیعی و دیدگاه عالمان اهل سنت، رجعت در آخرالزمان و روایات معصومان ﷺ، اشکال‌ها و نقد و بررسی آنها، رجعت‌کنندگان، بررسی تکلیف در زمان رجعت و بازگشت به دنیا در پایان تاریخ عناوین فصل‌های این کتاب را تشکیل می‌دهند. بازگشت به دنیا در پایان تاریخ در ۲۵۶ صفحه، در سال ۱۳۹۲ از سوی انتشارات بوستان کتاب قم روانه بازار نشر شده است.

 عنوان کتاب: نگاهی گذرا به ولایت فقیه

 پدیدآورنده: محمد تقی مصباح یزدی

 مشخصات نشر: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی (ره)، سال ۱۳۹۱، قم

این کتاب برگرفته از سخنرانی‌ها، مقالات، کتابها و جلسات پرسش و پاسخ استاد مصباح یزدی درباره ولایت فقیه است که توسط حجت الاسلام والمسلمین محمد مهدی نادری قمی تنظیم و نگارش شده است و در شش فصل به مباحث زیر می پردازد: فصل اول، درباره اهمیت و ضرورت بحث ولایت فقیه و جایگاه علمی و پیش فرضهای نظریه ولایت فقیه بحث می کند. فصل دوم به بحث از رابطه دین با سیاست می پردازد. در فصل سوم، جایگاه مردم در نظریه ولایت فقیه بررسی می شود. فصل چهارم، با استناد به ادله نقلی و عقلی به اثبات ولایت فقیه می پردازد. در فصل پنجم نیز مفهوم ولایت مطلقه فقیه تبیین می شود و جایگاه ولایت فقیه در قانون اساسی و نیز رابطه مرجعیت و ولایت فقیه مورد بررسی قرار می گیرد. در فصل ششم بحثی درباره خبرگان و ولایت فقیه صورت می گیرد.

این کتاب در ۱۶۰ صفحه توسط انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در سال ۱۳۹۱ منتشر شده است.

عنوان کتاب: ولایت و رهبری در اسلام

پدیدآورنده: سید حسن طاهری خرم‌آبادی

مشخصات نشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، سال ۱۳۹۰، قم

این کتاب با هدف تبیین مفهوم و جایگاه حکومت اسلامی و ضرورت و جایگاه مسئله رهبری در دوره غیبت از دیدگاه شیعه تدوین شده و با بررسی آیات و روایات متعدد درباره حکومت و پاسخگویی به برخی پرسش‌های مرتبط با آن دنبال شده است.

کتاب از یک مقدمه و شش فصل تشکیل شده است. در مقدمه ضرورت و اهمیت بحث اشاره گردیده است. فصل اول به کلیات پژوهش اختصاص یافته و در آن مباحثی همچون ضرورت حکومت و انواع آن مطرح شده است. در فصل دوم رابطه اسلام و حکومت مورد توجه قرار گرفته، ضمن تبیین رابطه دین و سیاست، مفهوم، اهمیت، ضرورت و جایگاه حکومت در اسلام و نیز ویژگی‌های آن توضیح داده شده است. فصل سوم به تبیین جایگاه ولایت در اسلام اختصاص یافته است. مسئله امامت و رهبری موضوع فصل چهارم اثر حاضر را تشکیل داده است. فصل پنجم عهده دار موضوع مشروعیت است و فصل ششم به بحث ولایت فقیه اختصاص یافته است. تعریف، سابقه و ادله ولایت فقیه در کنار ویژگی‌های ولی فقیه و اختیارات وی و در پایان بررسی جایگاه ولایت فقیه در حاکمیت براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مباحث اصلی این فصل را تشکیل می‌دهند.

ولایت و رهبری در اسلام در ۳۸۰ صفحه و به همت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در سال ۱۳۹۰ وارد بازار کتاب شده است.

عنوان کتاب: ولایت فقیه*✍ **پدیدآورنده: عبدالله جوادی آملی**📖 **مشخصات نشر: نشر اسراء، سال ۱۳۹۵، قم**

کتاب ولایت فقیه؛ ولایت فقاہت و عدالت، علاوه بر تبیین نظریه ولایت فقیه، پاسخی است به شبهات مطرح شده درباره این نظریه. این کتاب شامل هفت فصل است: ۱- انسان، آزادی، عبودیت، قانون ۲- حکومت اسلامی و اهداف آن ۳- ضرورت ولایت فقیه ۴- ولایت فقیه یا وکالت فقیه؟ ۵- وظایف و اختیارات ولی فقیه ۶- امام خمینی (ره)؛ ولایت فقیه، عزت مردم ۷- پرسش و پاسخ؛ نقد و جواب و فصل هفتم شامل هفت بخش به شرح زیر است: ۱- حکومت دینی، حکومت اسلامی، ۲- ضرورت ولایت فقیه و جایگاه علمی آن ۳- نصب، ولایت، انتخاب ۴- جایگاه مجلس خبرگان ۵- ولایت مطلقه و اختیارات رهبر ۶- جمهوری اسلامی و نقش مردم ۷- قانون اساسی، جامعه مدنی، دموکراسی.

چاپ هفدهم این کتاب در سال ۱۳۹۵ توسط مرکز نشر اسراء در ۵۹۲ صفحه منتشر شده است.

عنوان کتاب: به سوی جهان ابدی

پدیدآورنده: زین العابدین قربانی لاهیجی

مشخصات نشر: نشر سایه، سال ۱۳۷۵، تهران

کتاب به سوی جهان ابدی پژوهشی است درباره چستی مرگ و منازل مختلف عالم برزخ تا قیامت. در پژوهش حاضر ابتدا مباحثی درباره حقیقت مرگ و سرنوشت انسان پس از مرگ بیان شده و تعابیر مختلف قرآن کریم در خصوص مرگ تبیین گردیده است. آنگاه مباحثی در مورد سکرآت مرگ و قبض روح و سختی آن بیان شده و منازلی که از ابتدای مرگ در عالم برزخ تا زمان قیامت در آن عالم رخداد می نماید از منظری روایی تصویر می گردد. در همین راستا نگارنده مباحثی در خصوص سؤال قبر، وحشت قبر، فشار قبر، بهشت و جهنم برزخی، وقوع قیامت و حشر انسان ها، شفاعت و کیفیت آن، تجسم اعمال و حساب و کتاب روز قیامت مطرح می نماید و تصویری از بهشت و جهنم موعود ارائه می کند.

نشر سایه این کتاب را در ۵۲۴ صفحه، در سال ۱۳۷۵ منتشر کرده است.

عنوان کتاب: معاد**پدیدآورنده: مرتضی مطهری****مشخصات نشر: انتشارات صدرا، سال ۱۳۹۴، تهران**

این کتاب مجموعه‌ای است مشتمل برده جلسه بحث و انتقاد درباره مساله معاد که در انجمن اسلامی پزشکان در سال ۱۳۵۰ ایراد شده است. شهید مطهری از آیات و روایات و یافته‌های علمی و استدلال فلسفی و نیز آموزه‌های عرفانی بهره می‌گیرد، و از امکان معاد و دلایل و مبانی آن از دیدگاه اسلام دفاع می‌کند. نخست درباره جایگاه معاد و ماهیت مرگ و عالم برزخ از دیدگاه قرآن بحث شده، و آیات مربوطه تفسیر گردیده، سپس مفهوم غایت و روح از دیدگاه حضرت علی علیه السلام و فلاسفه بررسی گردیده، و نظریات مهدی بازرگان در کتاب ذره بی انتها نقد شده است. استاد مطهری بقای شخصیت را مبنای بحث و دفاع از معاد قرار داده، و معتقد است مساله تجسم اعمال به فهم نظریه بقای شخصیت کمک می‌کند. بنابراین روح، ملائک تشخیص و شخصیت انسان است، و روح مجرد و بقا دارد، به همین دلیل امکان بازگشت آن به بدن وجود دارد.

این کتاب در ۲۳۲ صفحه در سال ۱۳۹۴ از سوی انتشارات صدرا منتشر شده و در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است.

عنوان کتاب: درآمدی بر کلام جدید

پدیدآورنده: علی ربانی گلپایگانی

مشخصات نشر: مرکز نشر هاجر، سال ۱۳۹۳، قم

کتاب درآمدی بر کلام جدید مجموعه مباحث و مقدمات تحلیلی درباره مسائل کلام جدید است و در آن برخی از رایج‌ترین و مهم‌ترین مسائل کلامی جدید که در مراکز حوزی و دانشگاهی مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد و شبهات و سؤالات متنوعی را موجب می‌شود، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و چالش‌ها و آسیب‌های پیش روی علم کلام اسلامی بیان گردیده است. کتاب در دو بخش کلی تدوین شده است. بخش اول (آشنایی با علم کلام و کلام جدید)، دارای شش فصل است: فصل اول، تعریف و نام‌گذاری علم کلام؛ فصل دوم، هدف و ضرورت علم کلام؛ فصل سوم، موضوع و مسائل علم کلام؛ فصل چهارم، علم کلام و علوم دیگر؛ فصل پنجم، تاریخ و تطور علم کلام و فصل ششم، کلام جدید را شامل می‌شود. بخش دوم (مباحثی از کلام جدید)، دارای چهارده فصل است و با استناد به آرای متکلمان معاصر مسیحیت و متکلمان اسلامی برخی از عناوین و مسائل کلام جدید مانند: تعریف دین و منشأ دین، نیاز به دین، زبان دینی، قلمرو دین، علم و دین، عقل و ایمان، تجربه دینی، تکثرگرایی دینی، و معرفت دین تحلیل و به صورت منسجم و به اختصار نقد و ارزیابی شده است. هدف نویسنده ارائه يك متن آموزشی حاوی

موضوعات کلی کلام جدید است. به همین دلیل به اختلاف نظریات و پیچیدگی‌های مباحث وارد نشده است. مرکز نشرهاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران) چاپ هفتم این کتاب را در ۲۴۰ صفحه، در سال ۱۳۹۳ منتشر کرده است.

عنوان کتاب: کلام جدید

پدیدآورنده: حسن یوسفیان

مشخصات نشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی

دانشگاه‌ها- مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، سال ۱۳۹۱، قم

این کتاب برای دانشجویان رشته فلسفه اسلامی به عنوان منبع مبنایی در کلام جدید تدوین شده و مشتمل بر دوازده فصل است. نویسنده ابتدا کلیاتی در مورد مطالعات دین پژوهی، تعریف دین و ویژگی‌های آن، انواع دین، رابطه دین و فلسفه و ارتباط فلسفه دین با کلام جدید ارایه نموده و سپس خاستگاه دین و منشا آن و دیدگاه‌های مختلف در این زمینه را مطرح کرده است. در ادامه وی به اثبات وجود خدا و براهین مربوط به آن اشاره کرده و در این راستا به برهان وجودی، برهان صدیقین، براهین جهان‌شناختی مانند برهان نظم و فطرت و سایر براهین پرداخته و صفات خداوند و ابعاد گوناگون آن جایگاه ضرور در نظام آفرینش و نیاز بشر به دین به جهت عطش جاودانگی که در درون اوست را مورد بحث و بررسی فلسفی و کلامی قرار داده است. مباحثی مانند زبان دین، رابطه عقل و وحی و دین و فلسفه، تجربه دینی، کثرت‌گرایی دینی، ابعاد اجتماعی دین و نقد سکولاریسم (جدایی دین از سیاست) و نسبت بین دین و اخلاق از دیگر مندرجات این نوشتار است.

کلام جدید از سوی سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) با همکاری مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در ۴۴۰ صفحه و در سال ۱۳۹۱ منتشر شده است.

عنوان کتاب: کلام نوین اسلامی

پدیدآورنده: عبدالحسین خسروپناه

مشخصات نشر: انتشارات تعلیم و تربیت اسلامی، سال ۱۳۹۴، قم

این کتاب سه جلدی شامل سلسله مباحثی در گستره کلام سنتی و کلام جدید اسلامی است. نویسنده در این اثر سعی کرده مباحث کلام قدیم و کلام جدید را به گونه‌ای منطقی نظم بخشیده و آن‌ها را در هم ادغام کند. در مقدمه این کتاب می‌خوانیم: «کتاب کلام نوین اسلامی، اثری است که سال‌ها، ذهن نویسنده را به خودمشغول ساخته و آرزو می‌کرد که روزی مباحث کلام سنتی با کلام جدید در کنار هم و با ترتیبی منطقی قرار گیرند. متأسفانه استادان دانش کلام در دانشگاه‌ها، حوزه‌های علمیه، مراکز و مؤسسه‌های آموزشی کشور، بدون ارتباط مباحث کلامی با یکدیگر به تدریس مسایل کلام سنتی مانند کتاب کشف‌المراد در چند واحد و تدریس مسایل کلام جدید در چند واحد دیگری می‌پردازند. دغدغه مهم این است که آیا ورود تعدادی از مسایل الهیاتی غرب مدرن با عنوان کلام جدید به جهان اسلام، نباید اندیشه متکلمان مسلمان را نظام‌مند سازد و به همراه مسایل کلام سنتی به ساختار یکسانی برساند».

کتاب کلام نوین اسلامی در هشت بخش و چهل گفتار تدوین شده است. جلد اول این کتاب شامل بخش‌های «مبادی علم کلام»، «خدا شناسی» و «دین شناسی» می‌باشد. جلد دوم بخش‌های مربوط به «نبوت شناسی» و «امامت شناسی» را به خود اختصاص داده است و نهایتاً در جلد سوم بخش‌های مربوطه به مباحث «اسلام

شناسی»، «تمدن شناسی» و «معاد شناسی» مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است.

بخش نخست به موضوعاتی همچون چیستی کلام اسلامی، تعاریف کلام اسلامی، چیستی کلام جدید، تفاوت کلام اسلامی با علوم همگون، فلسفه دین، ضرورت آشنایی با علم کلام و معقولیت و اثبات‌پذیری گزاره‌های دینی پرداخته است.

شناخت و اثبات وجود خداوند، براهین اثبات وجود خدا، اثبات و مراتب توحید الهی، عوامل گرایش به شرک، صفات الهی، افعال الهی، فلسفه آفرینش جهان و انسان، فلسفه آفرینش شیطان، توجیه شرور جهان، انواع شرور، پاسخ به شبهه شرور از موضوعات مطرح شده در بخش دوم این کتاب است.

در بخش سوم کتاب هم مطالبی همچون حقیقت دین، چگونگی تعریف دین، تعریف دین از نگاه متفکران اسلامی و غربی، حقیقت تجربه دینی، انتظار بشر از دین، منشأ دین، ایمان دینی، عوامل و موانع ایمان دینی، کثرت‌گرایی دینی، دلایل پلورالیسم دینی و تحلیل پلورالیسم دینی به چشم می‌خورد.

در بخش چهارم کتاب موضوعاتی از قبیل نبوت عامه، دلایل ضرورت برانگیختن پیامبران، شبهه‌های ضرورت بعثت پیامبران، راه‌های اثبات پیامبری، ویژگی‌های پیامبران، حقیقت وحی، عصمت پیامبران، نبوت رسول گرامی اسلام، چالش‌های پیامبری، خاتمیت پیامبری، شبهات خاتمیت مطرح شده است.

امامت عامه، حقیقت و تعریف امامت، مشروعیت امامت، عصمت امام، علم امام، امامت خاصه، مهدویت و فلسفه غیبت از موضوعات

مطرح شده در بخش پنجم کتاب است. بخش ششم به اسلام شناسی اختصاص داشته و موضوعاتی همچون زبان اسلام، چیستی زبان دین، منطق فهم اسلام، جامعیت و قلمروی اسلام، اسلام و نیازهای دنیوی، اسلام و ایدئولوژی، ذاتی و عرضی اسلام در آن بررسی شده است. بخش هفتم به بیان مسائلی همچون اسلام و تمدن مدرن، اسلام و مدرنیسم، اسلام و عقلانیت، اسلام و علوم طبیعی، اسلام و علوم انسانی، اسلام و تکنولوژی، علم دینی، اسلام و حکومت، اسلام و رسانه، اسلام و سلامت و اسلام و معنویت اختصاص دارد. بخش پایانی و هشتم کتاب نیز مسائل مربوط به معاد از قبیل معاد جسمانی و روحانی، دیدگاه های حیات پس از مرگ، تفسیرهای معاد جسمانی، دلایل امکان معاد، دلایل وقوع معاد، چالشهای منکران معاد، منازل آخرت و رجعت را مورد بررسی قرار داده است. چاپ دوم این کتاب توسط انتشارات تعلیم و تربیت اسلامی در سال ۱۳۹۴ منتشر و روانه بازار نشر شده است.